

ANDALUSKÉ CYKLOSTEZKY

Cyklostezky vedoucí andaluským vnitrozemím. Bývalé železniční tratě se přeměnily v cyklostezky a vedou běloučkými vesnicemi a divokou krajinou na nejjihnějším výběžku kontinentu.

TEXT: OLIVER SMITH [@olismithtravel](#) FOTOGRAFIE: DANIEL ALFORD [@danielalford](#)

Pohled dolů do ulic Jaénu z balkonu katedrály v renesančním stylu
PŘEDCHOZÍ FOTOGRAFIE:
 Cyklista na horské Vía Verde míjí skály Peñón de Zaframagón, domov populace supů bělohavých

OBLOHA JAK VYMETENÁ, V 9:04 VYJÍŽDÍ SPOJ z nádraží Alcaudete. Na nástupišti se ozývá vrzání, funění, zvonění na kolemjdoucí. Spoj nabírá rychlost, projíždí kolem chatrčí u trati, rachotí přes viadukty a žene se krajinou v ranním slunci. Až se najednou kola zastaví, sklouzne z malého svahu a zastaví se vedle piknikové lavičky. Stroj se překloupí na bok. Osamělý pasažér sesedne a sní sýrový sendvič.

Spoj v 9:04 je totiž moje kolo a já jsem jediný pasažér, zároveň také řidič a motor. Dvě tyčinky KitKat a (teď už snědený) sýrový sendvič v mé tašce se berou jako jídelní vůz. Skutečný vlak vyjel ze stanice Alcaudete naposledy před čtyřmi desetiletími, od té doby se opuštěná trať přeměnila na cyklostezku: Vía Verde del Aceite, v překladu Zelená cesta olivového oleje. „Vías Verdes“ existují po celé Evropě: železniční tratě přeměněné na pohodlné stezky pro dobrodružství na dvou kolech, ale Španělsko je přijalo více než většina ostatních zemí. V andaluském vnitrozemí si příznivci Vías Verdes přijdou na své.

Vías Verdes spojují vesnice, kde si můžete odpočinout na náměstích zastíněných pomerančovými, naplnit láhve vodou ze zurčících fontán a popovídat si s místními obyvateli zalévajícími palmy v květináčích. Cesty se tu stáčí kolem křovinatých kopců, kde na vrcholcích stojí mramorové Panny Marie. Protínají neznámé vnitrozemí k jednomu z nejznámějších evropských prázdninových pobřeží. Jsou tu věže postavené Maury a vrabci hnízající na cimbuřích. Místo známého aquaparku v Torremolinos jsou tu v roklich zničené vodní mlýny, kde hnije dřevo, hopkají králíci a čas plyne pomalu.

Jet na kole po Vía Verde vám dá pocit, že se krajina nějak ohýbá podle vaší vůle a zázračně vám pomůže šlápnout do pedálů. Není zde žádné stoupání: strmými kopci projedete bez námahy v chladných tunelech, sjedete mírné klesání, přelétnete viadukty a v mezerách mezi lamelami sledujete zurčící řeky. Nemusíte hlídat auto, ani kontrolovat mapu. Když je asfalt hladký, můžete naklonit hlavu ze silnice před sebou a sledovat ubíhající scénérii jako cestující u okna vlaku.

Vía Verde del Aceite se táhne 120 km podél bývalé železnice Linares-Puente Genil. Linka, postavená v roce 1893, sloužila k vývozu olivového oleje z provincie Jaén

na sever do salátových mís v Madridu a na jih na lodě kotvící v přístavu Málaga. Po občanské válce začala železnice chátrat. V 80. letech 20. století se vlaky zpomalily, až úplně zastavily.

Vlaky jsou sice dávno pryč, ale olivovníky, které dodávaly jejich náklad, zůstávají. Cyklisté, kteří šlapou na západ od Alcaudete, jsou hluboko v takzvaném „moři oliv“. A to není nadsázka. Olivovníky se táhnou, kam až oko dohlédne: řady stromů se řítí po svazích jako tříštící se vlny. V tomto zeleném oceánu se na obzoru objevují vzdálené Kordillery jako daleké ostrovy a středověké strážní věže se tyčí jako majáky.

„Olivový olej je náš lék a zlato,“ říká Manuel Sanchez z Perpetuo Socorro Olive Oil Cooperative, kousek od Vía Verde v Alcaudete. „Když otevřete láhev, máte najednou pocit, že stojíte na poli. Cítíte květiny, posekanou trávu, listí na stromech.“

Manuel je velmi zaneprázdněn, protože je první den sklizně: farmáři přijíždějí do družstva s kamiony naloženými olivami. Olivovníky se v provincii Jaén pěstovaly již před římskými časy, dnes je to největší oblast produkující olivový olej v Evropě, ale starověk je stále klíčovou složkou. Stromy začínají svou kariéru ve věku kolem 50 let, přibližně v době, kdy lidé už pomýšlejí na odpočinek v důchodu. Některé jsou tak staré, že si pamatují doby, kdy nad Andalusí vládli Maurové a volání k modlitbě se rozléhalo po místních kopcích.

Manuel trvá na tom, že dokonce i při sklizni půl milionu tun může stále ochutnat příběh každé jednotlivé olivy – zvláště těch ze stromů zakořeněných vysoko na hoře, které mají hořkou příchuť s nádechem ořechů a koření.

„Nic nepěstujeme ve skleníku,“ říká. „Tohle je venku, v rukou Božích. Proto chutnají tak intenzivně.“

STEPLÝM VĚTREM V ZÁDECH MÍŘÍM NA ZÁPAD po Vía Verde, kolem obílených haciend a vyprahlých lagun, přes kované železné mosty postavené studenty Gustava Eiffela, jejichž šrouby a klouby uspokojivě hučí pod projíždějícími pneumatikami. Stezka mě brzy dovede k pohoří Subbética, kde se malá města (Luque, Zuheros, Doña Mencía, Cabra) choulí proti krasovému srázu. Je to nejhezčí úsek Vía Verde del Aceite a najednou je tu větší provoz. Kolem se prohánějí ➔

„VÍAS VERDES SPOJUJÍ VESNICE, KDE SI MŮŽETE ODPOČINOUT NA NÁMĚSTÍCH ZASTÍNĚNÝCH POMERANČOVNÍKY, NAPLNIT LÁHVE VODOU ZE ZURČÍCÍCH FONTÁN A POPOVÍDAT SI S MÍSTNÍMI OBYVATELI ZALÉVAJÍCÍMI PALMY V KVĚTINÁCH.“

cyklisté v lycrovém oblečení a za nimi se valí oblaky prachu. To jsou takové expresní vlaky Vía Verde. Míjím rodiny s malými dětmi, které se učí jezdit, zastavovat a rozjíždět, což se neobejde bez zalepování odřených kolínek a záchvatů vzteku. Jsou tu běžci, skateboardisté, inlinisté, zdravotně postižení lidé, kteří prozkoumávají části venkova, které by jim jinak byly zapovězeny. Vía Verde má své kořeny v minulosti, ale v některých ohledech je také vizí budoucnosti – dopravní tepna určená pro lidi, nikoli pro spalovací motory.

Jsou tu i místní, pro které je Vía Verde spojená s příchody a odchody života. Na nádraží v Cabra se setkávám s Marisol Maizovou, jejíž dědeček pracoval na železnici jako signalista a zahynul při nehodě ve stanici Lucena. O desítky let později Marisol praskla voda při procházce odlehlou částí Vía Verde nedaleko Cabry. Nedávno přinesla Vía Verde Marisol opět trochu smutku: na cukrovku jí zemřel mazlíček labrador, se kterým se celý

život po místních cestách procházela.

„Pro místní je obvyklé chodit sem každý den,“ říká Marisol. „Můžeš tu venčit svého mazlíčka. Vyjít si s partnerem. V sobotu večer tu potkáte mládež nebo naopak staré lidi, kteří se vrací domů s nákupy. Je to blízko našim srdcím.“

Cesty po Vía Verde obvykle začínají a končí v jedné ze starých stanic podél trati, přebudovaných na zastávky s půjčovnami kol a parkovišti. V několika (Luque, Cabra, Doña Mencía) dnes sídlí restaurace a kavárny, kde se občas scházejí strojuvůdci v důchodu, aby zavzpomínali na dávné doby.

Moje cesta po Vía Verde del Aceite končí jednoho dne v poledne ve stanici Lucena, blízko její západní konečné. Ve staré kůlně je restaurace: cyklisté si dávají jamón a tortilly a chladí se ledově vychlazeným pivem. A pokrmy jsou pokapané extra panenským olivovým olejem, zlatým a lesklým jako andaluské slunce. ➡

Cesta na kole po Vía Verde del Aceite poblíž železniční stanice Alcaudete

„VENKU PRAŽÍ SLUNCE. PRO PŘEHŘÍVAJÍCÍHO SE CYKLISTU JSOU TUNELY PŘI ŠLAPÁNÍ STUDENÝMI ÚTROBAMI HORY JAKO ÚŽASNÉ LEDNIČKY.“

TRAŤ JEREZ-ALMARGEN JE JEDNOU z nejpodivnějších železnic, která kdy byla postavena. Jsou na ní kamenné viadukty a je snadné si představit, jak je asi kdysi cestující obdivovali. Jsou tu hořčicové žluté stanice s hezkými pokladnami a úschovny zavazadel, které vyvolávají pocit, že tu určitě stávaly stráže s nakroucenými kníry a stříbrnými píšťalkami. Ale nic takového tu nikdy nebylo: žádní strážci, žádné kníry, žádné píšťalky, nikdy tu totiž nebyly položeny koleje. Každý, kdo seděl v čekárně na vlak ve třicátých letech minulého století, se ho nikdy nedočkal.

Železnice – osobní projekt diktátora generála Prima de Rivery (který shodou okolností pocházel z Jerezu) zkrachoval po převratu ve 30. letech a zpoza hotová železnice tu tak po léta zůstala, jako by tvořila kulisu filmu. Dnes tudy vede Vía Verde de la Sierra, 35 km dlouhá, snadno sjízdná na kole za den a možná nejkrásnější stezka svého druhu na Iberském poloostrově. Kroutí se horami na jižním výběžku Evropy a řítí se po řekách do Atlantiku v místech, kam žádná auta neprojedou.

Jednoho časného rána vyrazím z východní konečné stanice Olvera a brzy objevím její určující rys: trasu lemují dva tucty tunelů. Venku praží slunce. Pro přehřívajícího se cyklistu jsou tunely při šlapání studenými útrobami hory jako úžasné ledničky. Ještě než tu vedla Vía Verde, vodili pastýři svá stáda zkratkami skrze tunely a bandité se skrývali před zákonem v jejich ponurých zákoutích. Byly to odvážné inženýrské počiny: při stavbě tunelu číslo šest jednoho odpoledne roku 1930 zabil dědu Cristobala Salase Pernia kus zatoulaného dynamitu.

„Byli to silní muži,“ říká mi mezi tikajícími hodinami svého klenotnictví v Olveře. „Ale byla to doba velkého hladu a bolesti.“

Cristobal nám vypráví, že tu kolovaly zvěsti o zoufalých železničářích, kteří snědli všechny kočky v Olveře. Tragické legendy žijí v této krajině dlouho. Existují také příběhy o hořící postavě, která pronásleduje Vía Verde – prý je to duch mlynářovy dcery, kterou zasáhl blesk a v plamenech utíkala k řece. Existují také zprávy o malých světylkách na svazích: někteří říkají, že jsou od cigarety duchů pašeráků z občanské války. A když jedu hlouběji do kopců, zdá se mi tento příběh pravděpodobný, když mímám ponuré lesy, kde se vzduchem nese bohatá vůně jalovce a rozmarýny, šlapu pod zkroucenými

skalními útvary a horami, kde, jak mi někdo řekl, archeologové objevili na vrcholu zakřivený arabský meč.

„Kdyby tady byly vlaky, bylo by to všechno jiné,“ říká Francisco Cruces. „Tady jsi hluboko v minulosti.“ Francisco pracoval u Five Guys v Cardiffu, než pocítil volání divočiny, a vrátil se domů do Andalusie, aby pracoval jako ornitolog v přírodní rezervaci Peñón Zaframagón, uprostřed Vía Verde. Bydlí blízko a v noci spí při otevřeném okně, aby slyšel houkání výra.

Po většinu svého pracovního dne je jeho dalekohled namířen na monolitickou skálu. „Peñón“ je ukazatelem cesty pro stěhovavé ptáky na jejich cestách mezi Evropou a Afrikou. Mezi skalami v jakési ptačí metropoli se vznášejí také orli jestřábí a sokoli stěhovaví.

Abyste zahlédli supy bělohlavé, nepotřebujete dalekohled, monolit je domovem jedné z největších kolonií v Evropě. Jízda na kole pod Peñónem v pozdním odpoledni je jako projíždění pod letištní dráhou, jejich mohutná křídla jsou nadnášena teplými proudy, když v krajině hledají mršiny. A pod nimi cyklisté odpočívají v tichém, parném poledním vedru.

„Šetří energii. Dívají se do krajiny. Je to skoro, jako by meditovali.“

Francisco vypráví životní příběh supů bělohlavých na Peñónu. V prvních letech života podnikají neuvěřitelné cesty: na jih přes Herkulovy sloupy, vysoko přes marocké medíny a minarety do hor ležících na prahu Sahary. Někteří vystoupají až 3 000 metrů nebo více a je známo, že se s piloty lehkých letadel setkávají z očí do očí. Po mládí bezstarostného toulání se vrací na skálu, kde se vylíhli. Udělají si hnízdo na Peñónu, najdou si partnera na celý život a mohou se dožít až 30 let (věčnost na ptačí poměry).

„Jsou jako lidé,“ říká Francisco. „Cestujeme, když jsme mladí. Pak postavíme dům. Usadíme se a máme děti. Když jsi dospělý, už nemáš tolik času na cestování.“ Pokračují po Vía Verde a Peñón mizí z dohledu, ale supi bělohlaví jsou někdy viditelní dále po stezce mezi útesy. Mají neuvěřitelnou svobodu, kterou si cyklisté na Vía Verde mohou snadno představit. Teplý andaluský vítr ve tváři. Cestování bez kouře a bez hluku. A s vlastním pohonem. ☺

OLIVER SMITH cestoval s podporou Vía Verde del Aceite a Vía Verde de la Sierra (viasverdes.com)

Francisco Cruces v Peñón de Zaframagón
VPRAVO: Olivovníky lemují Vía Verde

Město Olvera
VLEVO: Jeden z mnoha tunelů, na které narazíte v horách na Vía Verde

PUSŤTE SE DO TOHO

ANDALUSIE

KAM LETĚT

Olivová i horská Vía Verde jsou obě kousky od letiště v Málaze, kam létá mnoho mezinárodních spojů. Případně sem můžete dojet vlakem z Barcelony (raileurope.co.uk).

JAK SE DOSTAT NA VÍA VERDE

Z Málagy jsou to asi dvě hodiny autem do Jaénu, na východním okraji olivové Vía Verde, nebo tři hodiny vlakem s přestupem v Córdobě (renfe.com). Na horskou Vía Verde se dá dostat i městskou hromadnou dopravou, z Málagy jsou to dvě hodiny autobusem do Olvery, její východní konečné stanice (alsa.com).

VÍA VERDE NA KOLE

Jízdy po obou Vías Verdes mohou být snadné i namáhavé, je jen na vás, jakou cestu zvolíte. Cesty jsou hladké, téměř žádné stoupání a je jen málo míst, odkud je poměr v případě technických nebo zdravotních problémů příliš vzdálena. Je dobré zvážit, zda chcete cestovat v létě, kdy bývají v Andalusii velká vedra: vždy mějte s sebou dostatek vody a opalovací krém. Na obou trasách jsou k dispozici půjčovny kol různé kvality. Pro olivovou Vía Verde se doporučuje Centro Cicloturista Subbética na stanici Doña Mencía (00 34 691 84 35 32), zatímco Sesca pronajímá kola pro horskou Vía Verde ve stanici Olvera (sesca.es).

DALŠÍ INFORMACE

Na plánování cesty se může hodit průvodce Španělsko od Lonely Planet (pouze v angličtině). Veškeré info o olivové cestě najdete na viasverdes.com a o horské cestě na fundacionviasverdedelasierra.es.

Hacienda Minerva nabízí ubytování na olivové Vía Verde
NAPROTI: Fortaleza de la Mota nad městem Alcalá la Real

ANDALUSKÉ CYKLOSTEZKY

5 ZASTÁVEK NA OLIVOVÉ VÍA VERDE

0 KM

Město Jaén je výchozím bodem pro cyklisty směřující na západ na olivovou Vía Verde. Je to hezké provinční město, turistů je tam o polovinu méně než v sousední Granadě, ale zaslouží si alespoň jednodenní prohlídku katedrály z 18. století a maurských lázní. Hotel Europa má prostorné pokoje v centru města (hoteleuropajaen.es).

50 KM

Alcaudete je domovem jednoho z nejzachovalejších středověkých hradů v Andalusii se vznešenými výhledy na nekonečné olivové háje. Po 12 km dorazíte do Alcalá La Real, korunovaného ještě velkolepější maurskou Alcazbou s vynikajícím minipivovarem s výhledem na cimbuří (tierradefrontera.es).

72 KM

Ospalé městečko Zuheros je výchozím bodem pro túry do pohoří Subbética. Odpočinout si můžete v Hacienda Minerva, která má rustikální pokoje a malý wellness pro duše unavené z kola (hacienda-minerva.com/Banios_Arabes.aspx). Jen pět kilometrů odsud se nachází poněkud rušnější Doña Mencía – Bodegas Luque, vinařství, které nabízí širokou škálu sherry (bodegasluque.es).

100 KM

Všední městečko Lucena se nachází blízko západního konce Vía Verde. Kdysi bylo domovem největší židovské komunity v Andalusii. Navštívit můžete židovskou

nekropoli, objevenou při stavbě obchvatu v roce 2006 (redjuderias.org). Hotel Santo Domingo má pokoje uspořádané kolem kláštera z 18. století v centru Luceny (hotelsantodomingo.com).

3 ZASTÁVKY NA HORSKÉ VÍA VERDE

0 KM

Olvera je viditelná na míle daleko, věže jejího neoklasicistního kostela vyčnívají vysoko nad obilným městem na kopci. Nádraží Olvera je nejen výchozím bodem zelené stezky, ale také domovem úhledného návštěvnického centra s exponáty o historii trati. Ubytovaní je celoročně v cyklisty oblíbeném hotelu Sierra y Cal (00 34 956 13 03 03).

14 KM

Observatorio Peñón de Zaframagón se nachází ve staré nádražní budově a vítá projíždějící cyklisty. Nejlepším zážitkem je možnost nahlédnout přímo do prostředí supa bělohlavého prostřednictvím video monitorovacích systémů s dálkově ovládanou kamerou na útesu. Odtud jsou to jen čtyři kilometry do středu stezky na stanici Coripe.

35 KM

Nenápadné Puerto Serrano označuje západní konec zelené cesty: na nádraží je malá kavárna, kde si můžete připít na konec vaší cesty. Pokud se vám nechce jet na kole až do Olvery, pokračujte na západ autobusy, které spojují Puerto Serrano s městy Jerez a Cádiz (tgcomes.es).

ZE ZÁKULISÍ

Fotograf Daniel Alford chtěl vyfotit Peñón Zaframagón a zaframagónský viadukt při západu slunce. Ten ale leží celkem daleko, takže se spolu se spisovatelem Oliverem Smithem museli poté vracet do svého hotelu za tmy, šlapali po Vía Verde za svitu měsíce, projížděli sami ponurými tunely a svítili si na cestu mobilními telefony.